

Strona znajduje się w archiwum.

Duch Kreugera na Wall Street

Senat Stanów Zjednoczonych 20 maja przyjął ustawę ograniczającą ryzykowne praktyki dużych firm, które doprowadziły w 2008 roku do kryzysu finansowego. Firmy te, odgrywające główną rolę na Wall Street, cieszyły się do tej pory sporymi względami z tego tylko powodu, iż uważano je za zbyt potężne, by pozwolić im zbankrutować. Ponadto, nowe ustawodawstwo tworzy urząd ochrony konsumentów przed nadużyciami wielkich korporacji.

Ograniczone zostaną ryzykowne operacje bankowe, do tej pory nieuregulowane, tzw. instrumenty pochodne – derywatywy*, a także wprowadzone będą środki zwiększające transparentność Rezerwy Federalnej (odpowiednik banku centralnego). W odniesieniu do sytuacji na rynkach światowych, trudniejsza stanie się pomoc Międzynarodowego Funduszu Walutowego udzielającego wsparcia bez uzyskania wcześniejszej gwarancji spłaty pożyczki.

Zmiany nastąpiły po niemal wieku od pojawienia się pierwszych spekulantów na Wall Street. Na długo przed Madoffem brylował tam szwedzki król zapałek Ivar Kreuger. Podobnie jak w przypadku innego skandalu z udziałem firmy Enron, również upadek

Kreugera zmusił rząd USA do wprowadzenia w roku 1933 i 1934 reform zapobiegających spekulacjom finansowym.

Postać Ivara Kreugera trafnie określono w czasopiśmie „Publishers Weekly” recenzując książkę Franka Partnoy’ego „The Match King: Ivar Kreuger, the Financial Genius Behind a Century of Wall Street Scandal”, nazywając Kreugera „dziadkiem wszystkich przekrętów na wzór Ponziego i Madoffa”. Najpierw zarabiał on na amerykańskich inwestorach, by następnie udzielać pożyczek europejskim rządów w zamian za monopole na przemyśle zapałczanym. Uznano go za twórcę wspomnianych derywatywów, ryzykownych technik używanych przez banki i fundusze inwestycyjne.

W 1922 roku Kreuger kontrolował niemal cały rynek zapałczany w północnej Europie i rejonie państw nadbałtyckich. Jednak w kilku państwach Europy, w tym Polsce, Niemczech, Francji oraz Hiszpanii istniał na tym polu państwowy monopol. Szwed znalazł sposób na jego przejęcie. Zaoferował pomoc krajom, które znalazły się w tarapatkach finansowych, w zamian żądając monopolu na produkcję zapałek, które były wówczas towarem pierwszej potrzeby. Jak podaje Andrzej Krajewski w artykule „Słabe państwo jest gorsze niż chciwe firmy”, w ten sposób Kreuger zmonopolizował rynki 15 państw, w 19 kolejnych osiągając pozycję dominującą. Tygodnik „Time” w marcu 1932 roku podał, że w 1925 roku Kreuger pożyczył Polsce 6 milionów dolarów, co wydaje się sumą niewielką w porównaniu ze 125 milionami, pożyczonymi Niemcom w 1929 roku.

Do kolejnej pożyczki, tym razem w wysokości 200 milionów złotych przyczynił się minister skarbu – Ignacy Matuszewski. Zaraz po przejęciu w Polsce przemysłu zapałczanego cena zapałek drastycznie wzrosła, a ich zużycie zmalało z 44 do 27 miliardów sztuk rocznie.

Umowy z Kreugerem różniły się w poszczególnych krajach, w których uzyskiwał monopol na produkcję, sprzedaż lub dystrybucję zapałek, w innych natomiast osiągał monopol zupełny. W tym czasie był już właścicielem banków, wydawnictw i fabryk. Jednak z nastaniem krachu na nowojorskiej giełdzie w 1929 roku, runęły podstawy do prowadzonych przez Kreugera operacji finansowych. Wprawdzie Bank Szwecji wraz z tamtejszym rządem udzielił mu czasowej pomocy, ta jednak nie zmieniała faktu, że Ivar Kreuger znalazł się w beznadziejnej sytuacji. Będąc świadomym porażki niemal na wszystkich frontach, 12 marca 1932 roku popełnił samobójstwo, zabijając tym samym mit o potędze Króla Zapałek i zadając kłam pieczołowicie tworzonemu optymistycznemu wizerunkowi jego imperium.

To dzięki kreatywnej księgowości w Szwecji i Stanach Zjednoczonych znajdowali się chętni inwestujący duże kwoty w akcje firm Kreugera, który obiecywał wysokie dywidendy, opierając to na rzekomo świetnej kondycji jego ciągle rozrastającego się imperium.

Śmierć potentata pozbawiła rzeszę inwestorów dorobku życia, była też początkiem problemów dla wielu polityków, których wspierał. „Goniec Częstochowski” kilka miesięcy po samobójstwie Kreugera zamieścił taką informację:

„Sztokholm. Nagła dymisja премjera szwedzkiego wywołała w całym kraju powszechną sensację. Jak wiadomo – stoi ona w ścisłym związku z machinacjami Kreugera, które wyszły obecnie na jaw w całej swojej rozciągłości podczas rewizji przeprowadzonej w prywatnym mieszkaniu Kreugera, gdzie znaleziono notatnik, zawierający cenne dla śledztwa zapiski, co do listy osób wmieszanych w tę aferę. Okazało się, że Kreuger subwencjonował rozmaite stronnictwa polityczne. Tak więc i pismo komunistyczne otrzymało od niego wielką subwencję pieniężną. Dotychczasowy premier Ekmann pobrał od Kreugera 2 razy po 50.000 koron na cele partji wolnomyślicieli szwedzkich. Z powodu tych subwencji oczekiwać należy obecnie całego szeregu sensacyjnych procesów.”

Dług Ivara Kreugera był większy niż zadłużenie Szwecji. Kiedy zostało to odkryte po jego samobójczej śmierci w 1932 roku, Senat Stanów Zjednoczonych, których banki chętnie pożyczają Szwedowi pieniądze, przeprowadził serię przesłuchań, czego wynikiem było powołanie Komisji Papierów Wartościowych i Giełd (Securities and Exchange Commission).

* derywaty (albo derywatywy - ang. derivatives) - instrumenty finansowe podobne do papierów wartościowych, których cena jest uzależniona od ceny wartości aktywów pierwotnych. Potwierdzają one uzyskanie przez nabywcę derywatu prawa do otrzymania w przyszłości określonej wartości pieniężnej lub dokonania transakcji (Money.pl)

Źródła: news.brisbanetimes.com.au, The Match King: Ivar Kreuger, the Financial Genius Behind a Century of Wall Street Scandals” Aut. Frank Parnoty; Publishers Weekly vol. 256 iss. 10 p. 38; Słabe państwo jest gorsze niż chciwe firmy „POLSKA The Times” 7.3.2009, rubryka: Forum Autorów, strona: 16, autor: Andrzej Krajewski; ericssonhistory.com; en.wikipedia.org; Called to account: fourteen financial frauds that shaped the American accounting profession” Aut. Paul M. Clikeman, wyd. Routledge, Taylor&Franis e-Library 2008; time.com („Poor Kreuger” w „Time” 21.03.1932); „Goniec Częstochowski”, 9 sierpnia 1932 roku; marketplace.publicradio.org - wywiad z dr Chrisem McKenna

